

Pozytywny wpływ dyrektywy UE Due diligence

Jak sprawić by drobni przedsiębiorcy rolni, robotnicy i rzemieślnicy w globalnych łańcuchach dostaw nie pozostali w tyle?

- Stanowisko ruchu Fair Trade

Komisja Europejska planuje przedstawić wniosek ustawodawczy dotyczący praw człowieka i wpływu na środowisko naturalne due diligence (HREDD) w ramach inicjatywy Zrównoważonego ładu korporacyjnego. Dyrektywa ta będzie kluczowym krokiem w kierunku poszanowania praw człowieka i środowiska w globalnych łańcuchach dostaw. Ma to kluczowe znaczenie, ponieważ globalne łańcuchy dostaw charakteryzują się wyraźną asymetrią mocy, prowadzącą do nierównego podziału wartości. Kilku dużych międzynarodowych przedsiębiorców lub przetwórców jest w stanie narzucić warunki, które wymagają od dostawców przekazania towarów po bardzo niskich cenach lub z bardzo krótkimi terminami realizacji, często bez długoterminowych zobowiązań. Powinno się zaprzestać tych praktyk, które są ważną częścią naruszania praw człowieka w łańcuchu dostaw. W tym dokumencie przedstawiamy niezbędne elementy unijnego prawodawstwa dotyczącego praw człowieka i wpływu na środowisko naturalne due diligence (HREDD), w celu zapewnienia pozytywnych wpływów na całe łańcuchy dostaw dla drobnych przedsiębiorców rolnych, robotników i rzemieślników na Globalnym Południu.

Dyrektywa dotycząca Zrównoważonego ładu korporacyjnego i towarzyszące jej obowiązkowe wytyczne powinny wspomóc rozwiązywanie problemów dotyczących łamania praw człowieka i ochrony środowiska. Wymaga to rzeczywistej zmiany praktyk biznesowych, co pozwoli na polepszenie warunków życia drobnych rolników, robotników i rzemieślników.

W niniejszym dokumencie zarówno drobni rolnicy jak i rzemieślnicy są przedstawieni jako drobni przedsiębiorcy. Definicja drobnego przedsiębiorcy rolnego może się różnić w zależności od rodzaju jego uprawy lub region, w którym się znajduje. Ci, którzy nie zatrudniają pracowników w sposób ciągły a prace w ich gospodarstwie wykonywane są przez członków rodziny, są zwykle uważani za drobnych przedsiębiorców rolnych. Rolnicy ci są odpowiedzialni za produkcję jednej trzeciej światowej podaży żywności¹ i odgrywają ważną rolę w kilku globalnych łańcuchach dostaw. Drobni rzemieślnicy wytwarzają rękodzieło i inne wyroby przemysłowe.

Często pracują jako samozatrudnieni, czasem zorganizowani są w grupy różnej wielkości.

Na ogół są właścicielami zakładów produkcyjnych i sprzedają swoje towary dalszym użytkownikom, ale działają jako bardzo małe przedsiębiorstwa lub osoby samozatrudnione, co stawia ich w niekorzystnej sytuacji w stosunku do kupujących.

¹ Źródło: FAO 2021, <http://www.fao.org/news/story/en/item/1395127/icode/>

Aby wywrzeć pozytywny wpływ na wrażliwych posiadaczach praw w globalnych łańcuchach wartości, przepisy dotyczące ustawodawstwa HREDD i ładu korporacyjnego muszą:

* Obejmować cały łańcuch wartości: często zagrożenia dla praw człowieka i środowiska są najwyższe na początku łańcucha dostaw. Należyta staranność przedsiębiorstw powinna zatem obejmować wszystkie prawa człowieka i zagrożenia środowiskowe, występujące zarówno we własnej działalności, jak i te, wynikające z ich relacji biznesowych w całym łańcuchu wartości. Zajmowanie się tylko pierwszym poziomem łańcucha jest niewystarczające, ponieważ nie uwzględnia braku równowagi mocy i nierówności rozkładu ryzyka i wartości w globalnych łańcuchach dostaw. Tylko jeśli przedsiębiorstwa podejmą prawną odpowiedzialność za ocenę ryzyka w całym łańcuchu dostaw, możemy oczekiwać więcej współpracy, partnerstwa i współinwestycji, mających na celu rozwiązanie problemów.

* Obejmować przedsiębiorstwa każdej wielkości, posiadające siedzibę w UE oraz firmy spoza UE, wprowadzające produkty i usługi na rynek UE: rażąco naruszenia praw człowieka oraz norm środowiskowych, występują również w łańcuchach wartości w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw (ang. SMEs). W związku z tym, powinny one być zobowiązane do zachowania należytej staranności w sposób odpowiedni do ich wielkości oraz struktury. Istnieją małe i średnie przedsiębiorstwa, takie jak przedsiębiorstwa współpracujące ze Sprawiedliwym Handlem, które pokazują, że skuteczne wprowadzenie należytej staranności, może być integralną częścią firmy.

* Zająć się praktykami zakupowymi: w globalnych łańcuchach dostaw powszechne złe praktyki obejmują: niewystarczający czas realizacji, zmiany zamówień w ostatniej chwili, ceny podcinające koszty zrównoważonej produkcji i nieuczciwe reklamacje. To przyczynia się do naruszania praw człowieka, takich jak nadmierna liczba nadgodzin oraz brak godnych zarobków. Firmy muszą oceniać wpływ swoich praktyk zakupowych na każdym etapie procedury należytej staranności i ulepszać je w razie potrzeby.

* Oferować wskazówki dotyczące odpowiedzialnego odejścia od słabszych dostawców i wymagać od przedsiębiorstw przedstawiania sprawozdań z podjętych kroków, przed podjęciem decyzji o wycofaniu się: wiele naruszeń praw człowieka ma swoje korzenie w kontekście gospodarczym i społecznym. Aby je złagodzić potrzeba czasu i współpracy. Przepisy powinny wspierać długoterminowe relacje i zapewnić dostawcom stabilność oraz motywować ich do inwestowania w zrównoważoną produkcję. Należy wyjaśnić, że relacje biznesowe można zakończyć tylko wtedy, gdy nieustanne wysiłki mające na celu zaradzenie negatywnym wpływom, nie powiodły się. Rozłączając się, firmy powinny oszacować i naprawić potencjalne negatywne wpływy na prawa człowieka i środowiska, spowodowane wycofaniem się. Należy zasięgnąć opinii zaangażowanych udziałowców lub ich prawomocnych przedstawicieli.

* Traktować godne płace i godne warunki życiowe jako prawa człowieka i jako warunki wstępne dla innych praw człowieka i ochrony środowiska: celem prawa powinno być uznanie, że godna płaca dla pracowników i dochód na utrzymanie dla drobnych rolników ma zasadnicze znaczenie dla zagwarantowania godnych warunków do życia. Bez dochodu na odpowiednim poziomie, łańcuchy dostaw nigdy nie będą naprawdę zrównoważone. Komisja powinna wprowadzić wyraźne wytyczne w formie aktów delegowanych, w celu wsparcia przedsiębiorstw w zakresie oceny różnic płacowych oraz opracowywania planu osiągnięcia godnych dochodów.

* Wymagać istotnych konsultacji i zaangażowania posiadaczy praw: na każdym etapie należytej staranności, firmy powinny aktywnie poszukiwać perspektyw dla faktycznie lub potencjalnie dotkniętych pracowników, drobnych rolników, ich przedstawicieli lub innych posiadaczy praw, umożliwiając im wpływanie na politykę, która ich bezpośrednio dotyczy. Włączenie posiadaczy praw do każdego etapu procesu należytej staranności jest niezbędnym krokiem do zagwarantowania, że ryzyko, które jest istotne dla drobnych rolników – nie dla samych firm – jest zidentyfikowane i zmniejszone. Uwzględnienie zainteresowanych podmiotów musi być przekrojowe i mieć na uwadze równouprawnienie. Firmy powinny zapewnić dostęp do aktualnych i dostatecznych informacji przez cały okres HREDD, aby umożliwić aktywny i skuteczny udział.

* Uznawać drobnych przedsiębiorców jako wrażliwą grupę w procesach HREDD: w przypadku braku prawodawstwa, firmy mają tendencję do zajmowania się zagrożeniami, które są najbardziej istotne dla nich samych, a nie dla posiadaczy praw. Szczególnie mali przedsiębiorcy będący na początku globalnych łańcuchów dostaw, są często pomijani. Prawodawstwo UE niweluje ten problem, poprzez wyraźne uznanie drobnych posiadaczy jako posiadaczy praw, znajdujących się w trudnej sytuacji i to im powinna być poświęcona szczególna uwaga. Ponadto prawodawstwo HREDD przewiduje szczególne środki, w celu zapewnienia udziału grup wrażliwych i zmarginalizowanych w procesach HREDD.

* Ustalić obiektywne kryteria dla wiarygodnych dobrowolnych systemów zrównoważonego rozwoju (ang. VSS): chociaż nie zwalniają one firm z obowiązku wprowadzenia HREDD, niezawodny dobrowolny system zrównoważonego rozwoju może służyć jako narzędzie rozwoju i wsparcia dla organizacji wdrażających HRDD. Aby zapobiec braku odpowiedzialności, należy ustalić jasne kryteria, aby określić, które systemy zrównoważonego rozwoju są wiarygodne i zgodne z wytycznymi dotyczącymi biznesu i praw człowieka (ang. UNGP), w tym m.in. zobowiązanie VSS do przeprowadzenia należytej staranności, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązywania kwestii przyczyn łamania podstawowych praw człowieka i naruszania ochrony środowiska, a w stosownych przypadkach, określić standardy i przepisy dotyczące odpowiedzialności.

* Zachęcać do przyjmowania modeli biznesowych opartych na misji: aby wprowadzić prawdziwie zrównoważony ład korporacyjny, prawodawstwo należy uznać za bezwzględny próg minimalny oraz opierać się na oczekiwaniu, że przedsiębiorstwa odejdą od krótkoterminowego podejścia, opartego na maksymalizacji zysku i postawią za główny cel włączenie zrównoważonego rozwoju do swoich modeli biznesowych. Wszystko co jest nieodłącznie związane z HRDD musi stać się kluczowym czynnikiem w podejmowaniu decyzji zarządczych, aby firmy przyjęły proaktywne podejście do wywierania pozytywnego wpływu na społeczeństwo i środowisko, jako naturalną część praktyk biznesowych. Unia Europejska powinna zapewnić przedsiębiorstwom wsparcie techniczne, zdolność budowania i inne zachęcające do przemian bodźce.

* Przewidywać potrzebę wprowadzenia odpowiednich struktur, w celu zapewnienia skutecznego wdrażania: prawodawstwo powinno zapewniać, że niezależne władze krajowe są wyposażone w uprawnienia nadzorcze, aby doglądać realizacji procedury należytej staranności. Procedura „prawa do wiedzy” (ang. Right to know) zapewniłaby przejrzystość prawa i jego egzekwowanie, a odstraszające sankcje za nieprzestrzeganie zarządzeń, w tym odpowiedzialności, można egzekwować przez organ krajowy. Aby zapewnić skuteczne wdrożenie, rządy krajów producenckich powinny być włączone do dialogu na temat ustawodawstwa, polityki i przydziału środków, w celu znalezienia przyczyn naruszania praw człowieka.

* Wymagać od państw członkowskich UE zapewnienia skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających konsekwencji prawnych: skutki prawne powinny opierać się na powadze przewinienia wynikającego z nieprzestrzegania obowiązków należytej staranności (w tym sankcje). Przykładem może być wykluczenie z zamówienia publicznego dla firm niespełniających wymogów. Ustawodawstwo HREDD powinno nie tylko stworzyć obowiązek działania według należytej staranności, ale także solidny system odpowiedzialności. W tym kontekście, cywilna odpowiedzialność będzie odgrywać kluczową rolę w zapewnieniu sprawiedliwości i zadośćuczynieniu ofiarom, takim jak pozbawieni ochrony drobni przedsiębiorcy.

Popieramy również zalecenia, które podziela wiele organizacji społeczeństwa obywatelskiego^{2,3}, że dyrektywa due diligence, dotycząca praw człowieka i ochrony środowiska musi:

* mieć zastosowanie we wszystkich sektorach wraz z uzupełniającymi wytycznymi dla określonych sektorów wysokiego ryzyka i/lub określonego rodzaju zagrożeń dla praw człowieka.

* Obejmować przedsiębiorstwa każdej wielkości, w tym instytucje finansowe.

* Uwzględnić listę wpływów na środowisko: zmiany klimatu (w tym emisję gazów cieplarnianych),

zanieczyszczenie powietrza, gleby, wody; hałas (również ten spowodowany utylizacją chemikaliów), substancje niebezpieczne i wytwarzanie odpadów, wycinkę i uszkodzenie lasów oraz zaburzenie naturalnych ekosystemów, utratę bioróżnorodności oraz utratę siedlisk i wymieranie gatunków.

- * Być współmierna do rzeczywistego i potencjalnego wpływu przedsiębiorstwa.
- * Wymagać ciągłego, opartego na analizie ryzyka procesu należytej staranności i dostępu do skutecznych środków zaradczych, w oparciu o wytyczne UNGP i OECD dotyczące należytej staranności.
- * Uwzględniać równouprawnienie i stwarzanie perspektyw dla szczególnie narażonych grup.
- * Umożliwić uczestnictwo i wzmocnić pozycję obrońców praw człowieka ze związków zawodowych, społeczeństwa obywatelskiego i organizacji praw człowieka.
- * Ustanowić integracyjny i przejrzysty system monitorowania we współpracy z posiadaczami praw.
- * Obejmować przynajmniej odpowiedzialność cywilną i administracyjną.

² ECCJ (corporatejustice.org)

³ Putting-the-Environment-in-Human-Rights-and-Environmental-Due-Diligence.pdf
(fairtrade-advocacy.org)

Fairtrade jest zaangażowaną w otwartość organizacją i istnieje, aby rozwijać i wspierać prawa drobnych przedsiębiorców rolnych i pracowników. Nasze działania na rzecz podnoszenia świadomości mają na celu podkreślanie i wypieranie nieuczciwych i niezrównoważonych zasad handlowych, praktyk biznesowych oraz wzorców konsumpcji.

Kontakt: Tytti Nahi, kierownik ds. biznesu i praw człowieka,

tytti.nahi@fairtrade.fi

Światowa Organizacja Sprawiedliwego Handlu w Europie -oddział WFTO. Jest to światowa sieć przedsiębiorstw społecznych, które w pełni stosują zasady Sprawiedliwego Handlu. Jesteśmy obecni w ponad 80 krajach, zrzeszamy zarówno pionierów, jak i innowatorów Sprawiedliwego Handlu.

Wyznaczamy wysokie standardy uczciwego biznesu dla wszystkich. Dążymy do tego, aby odpowiedzialne praktyki biznesowe stały się normą.

Kontakt: Mikkel Kofod Nørgård, koordynator regionalny, koordynacji@wfto-europe.org

Biuro Rzecznictwa Sprawiedliwego Handlu jest łącznikiem w ramach współpracy międzynarodowego Ruchu Sprawiedliwego Handlu. Zajmuje się sprawami polityki i rzecznictwa. Współtworzy i przekazuje politykę i praktyki Sprawiedliwego Handlu. Prowadzi działalność w zakresie prawodawstwa Unii Europejskiej.

Kontakt: Jorge Conesa, kierownik ds. polityki,

conesa@fairtrade-advocacy.org